

Green Deal van Provincie Zeeland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: De Rijksoverheid;
2. De Provincie Zeeland, handelende ingevolge het besluit van 6 september 2011, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde B.J. De Reu;
3. Zeeland Seaports / Biopark Terneuzen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door J. van der Hart.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Partijen hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de de Rijksoverheid tegenover staat.
6. De Provincie Zeeland richt zich op duurzame en concurrerende economische ontwikkeling met behoud en versterking van de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteiten. Hiermee onderschrijft de Provincie Zeeland het doel van de Green Deal dat groen en groei hand in hand gaan. Belangrijke thema's binnen Zeeland zijn de ontwikkeling naar een biobased economy en de energietransitie naar duurzame vormen van energieopwekking. De provincie stimuleert innovatieve en duurzame ontwikkelingen binnen deze thema's.

Partijen beogen gezamenlijk te komen tot realisering van de volgende Green Deal initiatieven

Initiatief 1: Benutting restwarmte Sloegebied

Het benutten van reststromen (warmte/koude, water, industriële gassen etc.) is relevant vanuit het oogpunt van zowel milieu als economie: door reststromen uit te wisselen verduurzamen industriële bedrijven niet alleen hun productieproces, maar verlagen zij ook hun energiekosten. De handel in reststromen vergroot bovendien de verdien capaciteit van de leverende partij. Zodoende verbetert de internationale concurrentiepositie van de betrokken bedrijven.

Uit recent onderzoek is gebleken dat er grote kansen en concrete mogelijkheden zijn om in het Sloegebied reststromen, met name warmte, te benutten [zie referenties].

Behalve fysieke koppelingen van restwarmte middels pijpleidingen behoort ook mobiele warmtebenutting, waarbij men warmte per voertuig of schip vervoert, tot de mogelijkheden.

Hoewel bedrijven in het Sloegebied restwarmte rendabel kunnen benutten, vormt het risicoprofiel van de investering een belemmering voor het rond krijgen van financiering.

Provincie Zeeland

De Provincie heeft een bijdrage geleverd aan de projecten “valorisatie van reststromen in het Sloegebied”, “restwarmtebenutting middels mobiele warmte”, “inspiratiekaarten uitwisseling restwarmte en CO₂ Zuidwest Nederland” en het project “Multi Utility Provider”.

De Provincie Zeeland realiseert samen met bedrijven in het Sloegebied en de Kanaalzone tenminste 2 van de in bovengenoemde rapporten genoemde restwarmtekoppelingen in de periode 2011-2013. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om koppelingen tussen bedrijven als Total Raffinaderij Nederland en Martens.

De mogelijkheid van benutting van de restwarmte van een nieuwe kerncentrale in het Sloegebied zal bij de verdere uitbreidingsplannen voor het warmtenet worden meegenomen. Daarnaast zal de Provincie Zeeland in de periode 2011-2013 een pilot rond mobiele warmtebenutting uitvoeren. De provincie zal daarbij samenwerken met marktpartijen die als “launching partners” de mobiele warmtebenutting gaan exploiteren.

De beoogde restwarmteprojecten zullen leiden tot investeringen van enkele tot enkele tientallen miljoenen euro's, en tot energiebesparing in de orde grootte van enkele miljoenen kubieke meters aardgas per jaar (zie referenties).

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van de bedoelde restwarmteprojecten een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van maximaal €3 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels.

Bedoelde subsidie zal daar waar noodzakelijk en mogelijk worden afgegeven op deelprojecten waar investeringen in de fysieke infrastructuur plaatsvinden. Hiertoe zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het voldoen aan staatssteunregels en het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase belangrijke randvoorwaarden zullen zijn.

Tevens zal de Rijksoverheid onderzoeken of en hoe CO₂ rechten verrekend kunnen worden voor projecten waar een koppeling wordt gelegd tussen een ETS-bedrijf en een niet ETS bedrijf en waar de besparing plaatsvindt bij het niet ETS bedrijf. Indien het mogelijk wordt om CO₂ credits ten bate te laten komen van dergelijke projecten zal dit als gevolg hebben dat projecten eerder rendabel zijn.

Tenslotte zal de Rijksoverheid kennis leveren voor het uitvoeren van de bij dit initiatief behorende projectonderdelen, zoals juridische en financiële kennis en kennis van ontwikkeling van infrastructuur.

Initiatief 2: Benutting restwarmte Kanaalzone

Behalve in het Sloegebied zijn er ook kansen voor restwarmtebenutting in de Kanaalzone. Lijnco Green Energy (LGE) exploiteert een Biomassa centrale van 10 MW op het Ecopark Terneuzen. Momenteel wordt er groene stroom opgewekt, waarbij een grote hoeveelheid restwarmte vrijkomt. LGE wil deze duurzame restwarmte graag voor nuttige toepassing ter beschikking stellen.

ICL Industrial Products is een bedrijf aan de Zevenaarhaven die specialty chemicals produceert, waaronder verschillende broomverbindingen. Het bedrijf gebruikt per jaar ca. 23 miljoen KWH elektra en ca. 7 miljoen m³ gas om in zijn energie behoefte te voorzien. Hierbij wordt gebruik gemaakt van traditionele, minder duurzame, methodes waaronder gasgestookte boilers voor productie van stoom en ouderwetse compressie koelmachines voor het produceren van koude. Naast warmte wil ICL ook de benodigde koude opwekken door middel van restwarmte.

Provincie Zeeland en bedrijven

Zeeland Seaports realiseert de genoemde restwarmtekoppeling in samenwerking met Lijnco Green Energy, ICL, Biopark Terneuzen en wellicht WarmCO₂ en richt daartoe een gezamenlijke vennootschap op. Ca. 75 % van de koude behoefte van ICL kan zo worden afgedekt met de restwarmte van LGE. Dit stelt ICL in staat tegen lagere kosten te produceren. Dit versterkt de positie van het bedrijf op de wereldmarkt. De totale investering in infrastructuur is geraamd op € 2,5 miljoen.

De provincie treedt in dit initiatief op als 50% aandeelhouder van Zeeland Seaports, als vergunningverlener voor de Wm vergunning en als procesfacilitator voor de daadwerkelijke realisering.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Ter realisatie van het project ondersteunt de Rijksoverheid de initiatiefnemers bij het organiseren van een financieringsconstructie voor het project. Daartoe stelt de Rijksoverheid binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van het bedoelde restwarmteproject een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van maximaal €1,5 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Hiertoe zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het voldoen aan staatssteunregels en het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase belangrijke randvoorwaarden zullen zijn.

Initiatief 3: Biobased Economy

De sectoren chemie en agro zijn voor Nederland belangrijk gezien hun bijdragen aan werkgelegenheid, BBP en export. Er ligt een uitdaging om de twee bedrijfstakken samen te brengen tot een nieuwe groene chemie, de biobased economy. De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

Provincie Zeeland en bedrijven

In Zuidwest-Nederland ligt een grote potentie voor de biobased economy, met name in de verbinding tussen agrofood en chemie. De provincie Zeeland werkt hierin samen met provincie Noord-Brabant en met Vlaanderen. De Agenda Biobased Economy voor Zuidwest-Nederland is recentelijk aangeboden aan de topteam Chemie en Agro & Food. In deze agenda wordt aangegeven dat er in Zuidwest-Nederland al ruim 120 projecten op het gebied van biobased economy zijn opgestart. Intensivering van deze projecten is van groot belang en het bedrijfsleven heeft daartoe samen met de Provincie Zeeland een aantal schaa sprongprojecten gedefinieerd (zie bijgevoegde agenda Biobased Economy Zuidwest Nederland).

De volgende (deel)projecten maken onderdeel uit van deze Green Deal:

- Industriële algenteelt: met afvalwater en CO₂ uit de industrie worden algen geteeld, die ingezet kunnen worden als diervoedsel of voor groene grondstoffen.
- Groene Poort is een initiatief voor de productie van bioethanol uit biogas, waarbij restwarmte, CO₂ en water wordt geleverd aan een kassencomplex te Rilland.
- Voor de Opschaling van de teelt van groene grondstoffen draait het om het vinden van voldoende grondoppervlak voor de teelt van nu nog experimentele nieuwe gewassen voor de BBE.

- In de Waterkringloop Zeeuws Vlaanderen wordt regenwater en gezuiverd afvalwater dat nu nog op het oppervlaktewater wordt geloosd opnieuw gebruikt in de industrie en landbouw.

Voor alle Zeeuwse schaa sprongprojecten van de Agenda Biobased Economy Zuidwest-Nederland zijn in de periode tot en met 2015 investeringen voorzien ter grootte van ca. € 95 miljoen.

De Provincie Zeeland geeft in haar economisch beleid een hoge prioriteit aan de biobased economy en ondersteunt met haar instrumentarium de agenda Biobased Economy in de volle breedte. Hiertoe heeft het college ondermeer een budget van € 6 miljoen vrijgemaakt voor de huidige college periode.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid gaat samen met de regio onderzoeken of en bij welke schaa sprongprojecten zij een subsidie in een nader te bepalen vorm kan inzetten. Bedoelde subsidie kan daar waar noodzakelijk en mogelijk worden afgegeven op deelprojecten waar investeringen in de fysieke infrastructuur plaatsvinden. In een voorkomend geval zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase een belangrijke randvoorwaarde zal zijn.

De Rijksoverheid faciliteert partijen in de regio om lange termijn investeringen te doen door samen met de regio op te trekken richting de EU en de Europese Investeringsbank. Zij doet dit door het toegankelijk maken van haar netwerk, binnen haar netwerk de Zuidwestelijke propositie aan te bevelen en waar nodig de Europese lobby vanuit de Zuidwestelijke Delta te ondersteunen, bijvoorbeeld door het afgeven van een letter of support en het meenemen in de besprekpunten van de minister met zijn collega bewindslieden.

Daarnaast ondersteunt de Rijksoverheid vanuit het topsectorenbeleid het biobased initiatief in Zuidwest Nederland/Zeeland op generieke en specifieke wijze. De Rijksoverheid introduceert zo snel mogelijk de door diverse topteams geadviseerde generieke instrumenten, waaronder de R&D aftrek en een revolverend investeringsfonds.

Initiatief 4: Energie uit water

De Zuidwestelijke Delta is een uniek gebied voor natuur, recreatie en waterbeheer en biedt mogelijkheden deze sterktes verder uit te bouwen door onder andere innovaties op het gebied van waterbeheer. Daarbij hoort ook energieopwekking uit water. Er lopen op dit moment meerdere initiatieven op het gebied van getijdenenergie. Er is een brede interesse vanuit het bedrijfsleven in het uitvoeren van pilots rond energieopwekking uit water. De bedrijven Tocardo en Ecofys hebben bijvoorbeeld elk een vergunning voor een pilot met installaties die in de Oosterscheldkering energie opwekken en zullen deze binnenkort bouwen.

Het uitvoeren van pilots en proeftuinen is een eerste stap. Het vervolgens opschalen biedt kansen voor het verlagen van de kostprijs van deze vorm van energieopwekking en voor bedrijven om een track record op te bouwen, hetgeen behulpzaam is bij het in het buitenland vermarkten van Nederlandse producten en expertise. Daarbij kan de Zuidwestelijke Delta als etalage fungeren voor de Nederlandse expertise op dit vlak. Er ligt een uitdaging in het vinden van een helder pad waarlangs de stap van pilot naar opschaling afgelegd kan worden.

Provincie Zeeland en bedrijven

De Provincie Zeeland biedt in het kader van deze Green Deal aan om de Zuidwestelijke Delta beschikbaar te stellen als proeftuin en etalage met ruimte om te experimenteren op het gebied van energieopwekking uit water. Dit doet de provincie samen met de betrokken bedrijven. Zo is Tocardo in contact getreden met de overheid en heeft het bedrijf in dit kader aangegeven te willen opschalen en daarvoor de meetresultaten van haar pilotproject te willen delen, om zo de gevolgen voor de kering en omgeving in kaart te brengen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid staat positief tegenover het verder ontwikkelen van energie uit water en tegenover de vorming van een alliantie rond dit onderwerp. In het kader van de Green Deal is de Rijksoverheid daarom bereid, indien de pilots tot positieve perspectieven leiden, in overleg met de provincie Zeeland, bedrijfsleven en de beheerder(s) van de waterwerken een kader uit te werken dat heldere randvoorwaarden geeft voor verdere opschaling. Daarmee ontstaat helderheid over de condities waaronder een vergunningaanvraag voor opschaling kan worden gehonoreerd. Daarnaast zal de Rijksoverheid in overleg met ondermeer de beheerder(s) van de waterwerken plaatsen aanwijzen die voor opschaling in aanmerking komen. Vooral nog wordt daarbij gedacht aan het winnen van getijdenenergie in de Brouwersdam middels een doorlaatopening. Deze mogelijkheid is onderdeel van de verkenning naar de toekomst van de Grevelingen.

De Rijksoverheid ondersteunt de inspanningen van de Provincie Zeeland voor realisatie van een Tidal Testcenter. Waar mogelijk zal de Rijksoverheid de realisatie van het testcentrum faciliteren.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens provincie Zeeland
Gedeputeerde B.J. De Reu

Namens Zeeland Seaports / Biopark Terneuzen
Dhr J. van der Hart

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Referenties

- [1] Valorisatie van reststromen in het Sloegebied (in opdracht van provincie Zeeland). DWA, oktober 2010.
- [2] Restwarmtebenutting middels mobiele warmte (in opdracht van provincie Zeeland en BOM). DWA, maart 2011.
- [3] Inspiratiekaarten uitwisseling restwarmte en CO₂ Zuidwest Nederland. Provincies Zeeland en Noord-Brabant, juli 2011.
- [4] Ondergronds verbonden, het project 'Multi Utility Provider' Kanaalzone Zeeuws-Vlaanderen. Zeeland Seaports, 2010-2012.
- [5] Agenda Biobased Economy Zuidwest-Nederland – Agro meets chemistry. Middelburg/'s Hertogenbosch, 15 april 2011.